

**אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
הפקולטה למדעי הרוח והחברה**

2017-2018

שם הקורס: הפרעות, חריגויות ומוגבלויות בחינוך: הבניה חברתית או מציאות מדעית
תואר: MA מספר הקורס א' 12920247 סמ' ב' 12920257
ד"ר גליה פלוטקין עמרמי
סמסטר א'-ב'
יום ד', 14-12, בנין 90, חדר 328.
שעות קבלה: יום ג', בתאום מראש

דוא"ל: plotking@bgu.ac.il

מטרות הקורס:

כיצד "נולדות" קטגוריות אנושיות חדשות? האם הן ביטוי של מאפיינים גנטיים, שינויים סביבתיים או אינטרסים של סוכנים חברתיים שונים? מהי משמעותן של קטגוריות אלה במרחב החינוכי? כיצד הן מעצבות את סיפורי החיים של הנושאים אותן. הקורס המוצע מבקש להתמודד עם השאלות האלה. בהתבסס על הנחה תיאורטית שהידע המקצועי נוצר ומתפרש בזיקה להקשר התרבותי שלו, אנו נחקור מאפיינים תרבותיים, היסטוריים ופוליטיים המעצבים פרקטיקות של מומחים בתחומי בריאות הנפש וחינוך ומעצבי מדיניות בעודם מגדירים ומטפלים במצבים נפשיים של אוכלוסיות שונות. הקורס מחולק לשני חלקים. בחלקו הראשון הוא מכוון לפתל תיאורטיזציה של היווצרות של קטגוריות חדשות דרך הניתוח של מחקרים אנתרופולוגיים וסוציולוגיים על אוטיזם, ליקויי למידה, הפרעות קשב וריכוז, טראומה, אנורקסיה, מוגבלויות גופניות, הומוסקסואליות וטיעוני טיפוח. החלק השני של הקורס יוקדש לחקר דרכי ההשפעה של הקטגוריות על זהויות של אנשים. בהתבסס על ניתוח של ראיונות עומק עם האנשים שמוגדרים באמצעות קטגוריות שונות, אנו נתמקד באפקט של ההגדרות המקצועיות ונחקור קשרים בין חוויה אישית, שיחים מקצועיים (פסיכולוגיה/פסיכיאטרי) ותפיסות והנחות תרבותיות אודות עצמי, זיכרון, נורמה ופתולוגיה, רווחה נפשית, רוע, זהות מינית, יופי ועוד.

הנושאים שידונו במסגרת הקורס:

קטגוריות: תוצר תרבותי או מציאות מדעית?
קטגוריזציה של האנשים ומדיקליזציה של הנפש
הולדתן של הקטגוריות: מבט היסטורי
נרטיבים מקצועיים בהקשרים חברתיים ופוליטיים: המקרה של טראומה והתעללות מינית
מדיקליזציה וסטייה: התפתחות השיח המקצועי על הומוסקסואליות כמקרה בוחן
ידע מקצוע ונרטיבים תרבותיים: אנורקסיה במרחב הישראלי
אתנופסיכולוגיה ומערכת החינוך בישראל: טיעוני טיפוח כמקרה בוחן
"מגפת האוטיזם": על מקורות החברתיים של ההפרעה ותפקידה של הורות אוטיסטים
לקויי למידה: רב קוליות של הגדרה
אנשים עם מוגבלויות: מודלים של אחרות חברתית בהתפתחות היסטורית
סטיגמה והקשרים של הבניית הזהות
הפרעה נפשית וקריירה מוסרית
יסודות הראיון הנרטיבית
בין הגדרה לזהות – מקרי בוחן

הדרישות והרכב הציון בקורס

1. נוכחות וקריאה שוטפת של חומרי הקורס - 10%
2. במהלך סמסטר א': הכנת רפרט והצגתו בכיתה (הרפרט יתמקד בחקר תהליכי ההיווצרות של אחת הקטגוריות הנלמדות) - 20%
3. במהלך סמסטר ב': ביצוע ראיונות עומק עם האנשים המוגדרים באמצעות הקטגוריות הנלמדות והצגתם בכיתה - 20%
4. כתיבת עבודה מסכמת. העבודה תשלב את חקר הגורמים החברתיים להיווצרות הקטגוריה ואת בחינת אופני ההשפעה שלה על זהותם של האנשים המוגדרים באמצעותה לאור הספרות הרלוונטית - 50%.

רשימה ביבליוגרפית לפי נושאי הקורס:

הקטגוריזציה של אנשים ומדיקליזציה של הנפש

Conrad, P. (2007) Medicalization: Context, Characteristics, and Changes in *The Medicalization of Society: On Transformation of Human Conditions into Treatable Disorders*. pp. 3-23. Baltimore: The Johns Hopkins University Press

Furedi, F. (2004), "How did we get there?" in *"Therapy Culture: cultivating vulnerability in an uncertain age"*, pp.84-98.

*Leuenberger, Christin. (2007). "Cultures of Categories: Psychological Diagnoses as Institutional and Political projects before and after the transition from State Socialism in 1989 in East Germany". *The History of Science Society*.

קטגוריות: תוצר תרבותי או מציאות מדעית?

Hacking, J. (1995). Is It real? in *Rewriting the Soul: Multiple Personality and the Science of Memory*, pp.8-21, Princeton University Press.

Young, A. (1995). Introduction in *The Harmony of Illusions: Inventing Post-Traumatic Stress Disorder* pp. 3-10. New Jersey: Princeton University Press.

*Zachar, P. (2000). Psychiatric disorders are not natural kinds. *Philosophy, Psychiatry, and Psychology*, 7, 167-182.

הולדתן של הקטגוריות: מבט היסטורי

Conrad, P. & Schneider, W. (Eds.) (1985). Medical Model of Madness: The Emergence of Mental Illness. In *Deviance and Medicalization: From Badness to Sickness*. Pp. 38-72. Philadelphia: Temple University press.

פוקו, מ. (2005) (1969). "ההיווצרות המושאים" מתוך *ארכיאולוגיה של הידע*, עמ'. 41-51. הוצאת רסלינג.

*Plotkin-Amtami, G. (2008) From 'Russianness' to 'Israeliness' through the Landscape of the Soul: Therapeutic Discourse in the Practice of Immigrant Absorption in Israel with 'Russian' Adolescents. *Social Identities*, 14(6), 739-761.

נריבים מקצועיים בהקשרים פוליטיים: המקרה של טראומה והתעללות מינית

ויצטום, א., גודמן, י. שלו, א. (1996). הפרעה פוסט-טראומטית: מציאות או דמיון? תמונת מצב משנות התשעים, שיחות, י"א, (1), 19-26.

ברונר, ז'. (2003). הלם אנגלי: תאונות רכבת, מומחים רפואיים ודיני נזיקין בבריטניה של שלהי המאה ה-19. מתוך *טכנולוגיות של צדק: משפט, מדע וחברה* (בעריכת שי לביא), עמ' 89-122. הוצאת רמות.

הרמן, ג'. (1994). *טראומה והחלמה*. עם עובד

Kirmayer, L. (1996) Landscapes of Memory: Trauma, Narrative, and Dissociation. *Tense past: cultural essays in trauma and memory*. Antze & Lambek (Eds), Routledge, New York

מדיקליזציה ורה-מדיקליזציה: הומוסקסואליות כמקרה בוחן

Conrad, P. (2007). Continuity: Homosexuality and the Potential for Remedicalization in *The Medicalization of Society: On Transformation of Human Conditions into Treatable Disorders*. pp. 97-117. Baltimore: The Johns Hopkins University Press

Conrad, P. & Markens, S. (2001). Constructing the 'gay gene' in the news: optimism and skepticism in the US and British press. *Health*, 5 (3): 373-400

Conrad, P. & Schneider, J. (1992). Homosexuality: From Sin to Sickness to Life-style in *Deviance and Medicalization: From Badness to Sickness*, pp. 172-214. Temple University Press.

ידע מקצוע ונרטיבים תרבותיים: אנורקסיה במרחב הישראלי

גולדן, סיגל (2002). אנורקסיה בישראל או "אנורקסיה ישראלית"? כמה הערות על "תסמונת תלוית תרבות" בהקשר גלוקלי. *סוציולוגיה ישראלית*, ד(1), עמ' 105-141.

Brumberg, J. Joan (2001). *Fasting Girls: The Emergence of Anorexia Nervosa as a Modern Disease*. Harvard University Press.

Brumberg, J. Joan. From Psychiatric Syndrome to "Communicable" disease: The case of Anorexia Nervosa, pp. 134-154

אתנופסיכולוגיה ומערכת החינוך בישראל: טיעוני טיפוח כמקרה בוחן

Gains, A.D. (1992). From DSM-I to III-R; Voices of Self, Mastery and Other: A Cultural Constructivist Reading of U.S. Psychiatry Classification, *Social Science and medicine*, 35 (1), 3-24.

Mizrachi, N. 2004. "From Badness to Sickness": The Role of Ethnopsychology in Shaping Ethnic Hierarchies in Israel. *Social Identities*. 10(2) :219-243

"מגפת האוטיזם": על מקורות החברתיים של ההפרעה והורות כ"קרירה מוסרית"

Eyal, G., Hart, B., Onculer, E., Oren, N, and N. Rossi, (Eds), (2010). Introduction: The Autism Matrix. In *The Autism Matrix: The Social Origins of the Autism Epidemic*. (pp. 1-41), Cambridge: Polity Press.

Eyal, G., Hart, B., Onculer, E., Oren, N, and N. Rossi, (Eds), (2010). The Puzzle of Variation in Autism Rates. In *The Autism Matrix: The Social Origins of the Autism Epidemic*. (pp. 41-75), Cambridge: Polity Press.

מישורי, ע (2014). מסע החיים עם אוטיזם: סיפורי חייהם של הורים. תל-אביב: מופת

לקויי למידה: רב קוליות של הגדרה

Conrad, P. (2007) Expansion: From Hyperactive Children to Adult ADHD. In *The Medicalization of Society: On Transformation of Human Conditions into Treatable Disorders*. pp. 46-70. Baltimore: The Johns Hopkins University Press

קצ'רגין, ע'. "מה זו בעצם לקות למידה?! דיון על הגדרה ומשמעויותיה"

קצ'רגין, ע'. (2014). "מישויות קליניות לתופעה חברתית: הזמנה לניתוח השיח של לקויות למידה בישראל. סוציולוגיה ישראלית (2) :

אנשים עם מוגבלויות: מודלים של אחרות חברתית בהתפתחות היסטורית

Kudlick, C.J. (2003) Disability History: Why We Need Another "Other". *The American Historical Review*, 108(3): 763-793.

מור, ש, זיו, נ., קנטר אץ, איכנגרין, א, מזרחי, נ. (2016). *למודי מוגבלות מקראה*. ירושלים: מכון ון ליר.

פרקי מבוא: "לימודי מוגבלויות בעברית – שדה אקדמי בהתהוות, עמ' 11-57

טום שייקספיר "המודל החברתי של מוגבלות", עמ' 91-102

מייקל אוליבר "מתוף פוליטיקה של ההנכיה: גישה סוציולוגית", עמ' 57-82

סמסטר ב

כיצד הקטגוריות משפיעות על אנשים?

פלוטקין עמרמי, ג. (2016). מטראומה נפשית לטראומה לאומית: על שני מסלולי תרגום והופעתה של קטגוריה מקצועית חדשה. מתוך "מעבר לקליניקה: השיח הפסיכולוגי בתרבות העכשווית. ברונר, ז. ופלוטקין עמרמי, ג., עמ' 71-99. (עורכים). תל אביב: רסלינג

*Tsou, Jonathan Y. (2007). Hacking on the looping effects of psychiatric classifications: what is an interactive and indifferent kind?. *International Studies in the Philosophy of Science* 21.3: 329-344.

Conrad, P. & Schneider, J. (1992). Medicine as an Institution of Social Control. In *Deviance and Medicalization: From Badness to Sickness*, pp. 241-260. Temple University Press.

סטיגמה והקשרים של הבניית הזהות

ספקטור-מרזל, ג. (2008) הסיפור של זהות או הזהות של הסיפור. שבילי המחקר, 15 : 18-26

גופמן, א. (1983). סטיגמה. הוצאת רשפים.

Francis, A. (2012). Stigma in an era of medicalisation and anxious parenting: how proximity and culpability shape middle-class parents' experiences of disgrace. *Sociology of Health & Illness*, 34, 927-942

Yang, L. Hsin, et al. (2007). Culture and stigma: adding moral experience to stigma theory. *Social science & medicine* 64 (7): 1524-1535.

*Pescosolido, B.A. (2015). Erving Goffman: The moral career of stigma and mental illness. In *The Palgrave Handbook of Social Theory in Health, Illness and Medicine*, pp. 273-286. Indiana University

*Kidron, C. (2004). Surviving a Distant Past: A Case Study of the Cultural Construction of Trauma Descendant Identity. *Ethos* 31(4), 513-544.

הפרעה נפשית וקריירה מוסרית

Aneshensel, C. S (2013). Mental illness as a Career: Sociological Perspectives. In *Handbook of the Sociology and Social Research*. C.S. Aneshensel et al. (eds.), pp. 603-620.

ראיון נרטיבי

ספקטור-מרזל, 2012. הסיפור אינו כל הסיפור: תעודת זהות הנרטיבית. *מגמות*, מח (2) : 150-227

ספקטור מרזל. מנגנוני ברירה בטענה של זהות סיפורת: מודל פרשנות נרטיבים.

Watson, N. (2002). Well, I Know this is Going to Sound Very Strange to You, but I Don't See Myself as a Disabled Person. *Identity and disability*, 17(5): 509-527.

Gooldin, S. (2008). Being anorexic. *Medical anthropology quarterly*, 22(3), 274-296.

Holt, M. & Griffin, C. (2003). Being gay, Being straight and being yourself: Local and global reflections on identity, authenticity and the lesbian and gay scene. *European Journal of Cultural Studies*, 6 (3): 404-425.

Fleischmann, A. (2005). The hero's story and autism: Grounded theory study of websites for parents of children with autism. *Autism* 9 (3): 299-316

Hallerod, S.L. H at al. (2015) Experienced consequences of being diagnosed with ADHD as an adult – a qualitative study. *BMC Psychiatry*

שירלי כהן. (2013). מטפל לבן מטופל שחור

קטגוריות וזהות – מקורות נוספים (קריאת רשות)

Smagorinsky, P. (2016, May 22). University of Georgia professor explains his 'Asperger's Advantage' and disabling assumption of disorder. *Atlanta Journal-Constitution*. Available at <http://getschooled.blog.myajc.com/2016/05/27/university-of-georgia-professor-explains-his-aspergers-advantage-and-disabling-assumption-of-disorder/>

*Smagorinsky, P. (2016, August 2016). Foregrounding potential, not disorder, in neurodiverse students. *Literacy & NCTE*. Available at <http://blogs.ncte.org/index.php/2016/08/foregrounding-potential-not-disorder-neurodiverse-students/>

Smagorinsky, P. (2011). *Confessions of a mad professor: An autoethnographic consideration of neuroatypicality, extranormativity, and education*. Teachers College Record, 113, 1701-1732. Available at <http://www.petersmagorinsky.net/About/PDF/TCR/TCR2011.pdf>
Theory and Research

*Smagorinsky, P. (2012). "Every individual has his own insanity": Applying Vygotsky's work on defectology to the question of mental health as an issue of inclusion. *Learning, Culture and Social Interaction*, 1(1), 67-77. Available at http://www.petersmagorinsky.net/About/PDF/LCSI/LCSI_2012.pdf

Disorders, disabilities, deviations in education: social construction or scientific reality?

How are new human categories "born"? Are they a result of genetic factors, environmental changes or interests of various social agents? What are the meanings attributed to these categories within the educational context? How do they shape the life stories and personal identities of their bearers? The proposed course will address these questions. Based on theoretical assumption that professional knowledge is generated and interpreted within particular historical and cultural context, we will investigate cultural, historical and political factors that influence professional practices of mental health and education practitioners and policy makers while they define and treat mental conditions of various populations. The course is divided in two parts. In the first part it aims to theorize processes of formation of new categories through analysis of anthropological and historical studies on autism, learning disabilities, ADHD, trauma, anorexia, physical disabilities, homosexuality and טיעוני טיפוח. The second part of the course will be devoted to exploration of the ways by which the categories shape human identities. Based on analysis of the in-depth interviews with categorized individuals we will focus on the effect of the professional definitions and explore the relations between personal experience, professional (psychological/psychiatric) discourses and cultural premises about self, memory, normalcy and pathology, psychological well-being, good and evil, sexual identity, and beauty.